УДК. 636.13.082

РОЛЬ ІНБРЕДНИХ КОБИЛ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ В ОТРИМАННІ КЛАСНИХ НАЩАДКІВ

Рецензент: канд. с.-г. наук Лютих С. В.; канд. с.-г. наук Тур Г. М.

О. М. Латка
Інститут тваринництва НААН

У статті наведено результати порівняльної оцінки маток української верхової породи, що отримані методом інбридингу та аутбридингу. Племінне поголів'я оцінено за бажаним типом, статями екстер'єру, основними промірами та індексами будови тіла, якістю молодняку з урахуванням призначення та результату виступів на кінноспортивних змаганнях із виїздки та конкуру. Встановлено позитивний вплив комплексного інбридингу на фенотипічні ознаки та цінність генотипу маток.

Ключові слова: **порода, лінія, плідники, матки, молодняк, нащадки, інбридинг, аутбридинг.**

Роботу з виведення української верхової породи було розпочато 1945 року в Українському кінному заводі Дніпропетровської області, в якому була велика група коней західноєвропейських порід. Із 1951 року до роботи були залучені Провальський та Скадівський кінні заводи, а в подальшому Олександрійський, Деркульський, Дніпропетровський, Ягільницький та Лозівський. Робота велась методом складного відтворювального схрещування коней угорської, тракененської, ганноверської, чистокровної верхової порід, а також помісей чистокровної верхової, тракененської та колишньої російської верхової порід [1]. У подальшому помісей бажаного верхового типу розводили „в собі", обмежено застосовуючи корегувальне схрещування з жеребцями вихідних порід. У середині 80-х років минулого століття в українській верховій породі сформовано лінії видатних жеребців: тракено-російсько-верхового Безпечного, тракененських Хобота та Водопада, чистокровних верхових Фактотума, Гугенота, Хрусталя а також споріднена група Рауфбольда. Серед яскравих представників вказаних генеалогічних структур слід відзначити таких класних спортивних коней, як Букет Барбарис, Ребус, Шиповник, Іхор, Іхтіандр, Іртиш, Рух, Шквал, Бакен, Бахус, Фібрин, Алмаз, Туземець, Ігрок, Гороскоп, що входили до складу збірної команди країни з виїздки та конкуру і ставали неодноразовими переможцями міжнародних змагань найвищого рівня. Коней вітчизняної верхової породи спортивного напряму роботоздатності розводять крім державних кінних заводах також у господарствах інших форм власності ТОВ „Харківський кінний завод", СФГ „Кінний завод „Сніжків" ТОВ ЦРК „Гранд", АФ „Агрокомплекс", ТОВ ПП Магера В. В. та інших. На 1.01.2012 року у 26 суб'єктах племінної справи, що атестовані для розведення української верхової породи, нараховувалось 1725 племінних коней, у тому числі 47 жеребців-плідників, 680 конематок та 998 голів молодняку різного

віку. Крім плідників вітчизняної породи в удосконаленні української верхової породи нині використовують 15 жеребців чистокровної верхової та західноєвропейських напівкровних порід, але племінна цінність більшості з них невисока. До кращих можна віднести лише Сандрос Діаманта та Пан Ама. Основним методом удосконалення української верхової породи залишається чистопородне розведення, спрямоване на консолідацію походження, племінних якостей та спортивної роботоздатності коней методом інбридингу на родоначальників ліній та основних продовжувачів. Зі збільшенням кількості поголів'я в лініях зростають об'єми застосування інбридингу на кращих представників української верхової породи. У провідних кінних заводах у маточному складі більше половини кобил мають простий або комплексний інбридинг на цінних жеребців-плідників та маток. У зв'язку з цим вивчення ролі інбредних кобил на отримання жеребців-плідників та класних спортивних коней є актуальним.

Матеріали та методи досліджень. Об'єктом досліджень було племінне поголів'я коней української верхової породи Лозівського та Харківського кінних заводів, у маточному складі яких близько 70 % кобил інбредні. Матеріалом досліджень була картотека на відтворювальний склад (картка племінного жеребця, кобили), дані зоотехнічного обліку (відомості бонітування, відомості вижереблення та парування племінних коней), протоколи спортивних змагань коней, експертна оцінка поголів'я за комплексом основних селекційних ознак, включаючи спортивні якості (рухові та стрибкові), яка проводилась на міжзаводських змаганнях, результати атестації жеребців для племінного використання, із визначенням їх племінної цінності за якістю нащадків. За результатами оцінки та аналізу родоводів 136 маток, з яких 94 кобили інбредні, а решта аутбредні, визначено вид та ступінь інбридингу за Шапоружем. Маточний склад оцінено за походженням, бажаним типом, статями екстер'єру, промірами та якістю нащадків. Узагальнено результати племінного використання кобил. Враховано тривалість плодової діяльності, кількість отриманих нащадків, вирощених ремонтних жеребців та коней, що виступають на змаганнях з класичних видів кінного спорту. За результатами досліджень визначено племінну цінність маток та їх роль в отриманні класних нащадків для подальшого удосконалення племінних якостей та спортивної роботоздатності коней української верхової породи. Одержані матеріали опрацьовано та проаналізовано за статевою ознакою, віком, походженням молодняку як по окремих плідниках, так і лінійній належності поголів'я.

Результати досліджень. Встановлено, що аутбредні матки за основними промірами дещо перевищують показники інбредних маток за висотою в холці на 1,1 см, косою довжиною тулуба на 1,2 см, обхватом грудей на 1,6 см, обхватом п'ястка на 0,13 см (табл. 1). Оцінка походження, типу та статей екстер'єру значно вища у інбредних маток, серед яких більше породних з гарними формами екстер'єру кобил у порівнянні з аутбредними.

4. Порівняльна характеристика аутбредних та інбредних маток української верхової породи

Групи маток	Го-лів	Біок онст анти	Проміри, см				Ознаки, бал			Племінне використання				Кращі коні	
			висота в холці	довж. тулуба	обхват грудей	обхват п'ястка	поход ження	тип	екстер 'єр	ро ків	ло шат	ж	к	голів	%
Аут – бредні	**42**	M	**168,6**	**169,3**	**197,3**	**20,95**	**8,19**	**8,12**	**8,05**	**275**	**210**	**108**	**102**	**18**	**16,7**
		±m	0,58	0,59	0,98	0,10	0,09	0,09	0,06						
		δ	3,75	3,86	6,36	0,68	0,59	0,59	0,38						
		Cv	2,23	2,28	3,22	3,24	7,25	7,30	4,72						
Інбредні	**94**	M	**167,5**	**168,1**	**195,7**	**20,82**	**8,54**	**8,44**	**8,06**	**687**	**493**	**247**	**246**	**42**	**17,0**
		±m	0,35	0,33	0,54	0,07	0,06	0,06	0,04						
		δ	3,38	3,17	5,20	0,65	0,56	0,58	0,44						
		Cv	2,02	1,88	2,66	3,10	6,57	6,86	5,40						
Із них: на одного предка	**31**	M	**166,9**	**167,6**	**196,4**	**20,69**	**8,42**	**8,23**	**7,87**	**296**	**209**	**103**	**106**	**14**	**13,6**
		±m	0,56	0,52	0,77	0,10	0,11	0,10	0,08						
		δ	3,14	2,88	4,26	0,57	0,62	0,56	0,43						
		Cv	1,88	1,72	2,17	2,77	7,37	6,81	5,43						
На двох предків	**38**	M	**167,0**	**167,6**	**195,1**	**20,83**	**8,55**	**8,47**	**8,16**	**268**	**202**	**102**	**100**	**20**	**19,6**
		±m	0,55	0,54	0,90	0,10	0,08	0,10	0,07						
		δ	3,37	3,32	5,53	0,63	0,50	0,60	0,44						
		Cv	2,02	1,98	2,83	3,02	5,89	7,12	5,35						
На трьох предків	**17**	M	**167,8**	**168,5**	**193,3**	**20,82**	**8,76**	**8,65**	**8,18**	**73**	**55**	**27**	**28**	**5**	**18,5**
		±m	0,67	0,58	1,19	0,17	0,11	0,12	0,10						
		δ	2,75	2,37	4,90	0,71	0,44	0,49	0,39						
		Cv	1,64	1,41	2,53	3,39	4,99	5,70	4,81						
На чоти-рьох предків	**8**	M	**171,9**	**171,9**	**200,8**	**21,31**	**8,63**	**8,63**	**8,13**	**39**	**27**	**15**	**12**	**3**	**20,0**
		±m	0,97	0,97	1,47	0,27	0,18	0,18	0,13						
		δ	2,75	2,75	4,17	0,75	0,52	0,52	0,35						
		Cv	1,60	1,60	2,08	3,53	6,00	6,00	4,35						

Слід зазначити, що підвищення оцінок спостерігається по групах маток, що мають комплексний інбридинг на двох і більше предків. Аналіз результатів племінного використання маток та оцінка якості отримуваних нащадків, відсоток класного поголів'я, вказують на високу племінну цінність більшості кобил. По кожній групі маток отримують близько 17 % жеребців-плідників та спортивних коней, що добре виступають на всеукраїнських змаганнях.

Дещо вищий відсоток цінного поголів'я отримують від маток, що мають комплексний інбридинг на двох предків і більше, у порівнянні з матками, які інбредні на одного предка. Різниця в кількості класних нащадків становить від 3,4 % до 6,4 %.

Видатними за племінною цінністю слід визнати маток від яких отримали по 3 і більше жеребця-плідника або класних спортивних коней. У групі інбредних маток кращими за якістю нащадків визнано 5 кобил, із них Орхідея і Трилогія належать до лінії Хобота, а Бірма, Бронза і Тактика до лінії Безпечного. Типові представниці лінії Хобота кобили Орхідея, гн., 1997 (Ірис-Омега) та Трилогія, вор., 1995 (Оріон - Тихоня) мають простий, помірний інбридинг на Гугенота (IV-IV) та на Гвинта (III-III) відповідно. Серед їх нащадків вирощені плідник Технік, ремонтний жеребець Оптиміст, а на Всеукраїнських змаганнях з виїздки успішно виступають Олігарх, Окленд, Оптиміст, Таймир і Торез. Комплексний інбридинг мають внучки Безпечного. Кобила Бірма, т.-гн., 1989 (Разбор-Бріонія) інбредна на родоначальника (IV-II) та на Гугенота (IV-IV), кобила Бронза, т.-гн., 1997 (Разбор-Буковина) інбредна на родоначальна лінії у віддаленому ступеню (VI,V-II) і на Грохота (IV-III), а правнучка родоначальника кобила Тактика, вор., 1994 (Аршин-Тєбєрда) інбредна на Хобота (IV-IV) та Елефанта (III-III). Кобила Бірма має індивідуальну поєднуваність із жеребцем Бахусом. За даного типу підбору отримали спортивних коней Бібу, Бурбона та Брабуса. Кобила Бронза має тісну сполучуваність з жеребцями лінії Хобота. За даним кросом отримано чемпіона породи 2007 року жеребця Бісмарк (б. Азов), Бармен (б. Рахмаз) та Бекхем (б. Хітон). Ці жеребці крім племінного використання також успішно виступають на змаганнях з виїздки. Кобила Тактика має поєднуваність із жеребцями лінії Хобота та Безпечного. За такого типу підбору отримані нащадки високої роботоздатності та племінної цінності Тарбаган (б. Бутафор), Тугрик (б. Кварц) і Трепанг (б. Рахмаз). Серед синів Тарбагана для племінного використання атестовано Оптиміста, який вирізняється яскравою породністю, високим зростом, значною костистістю. Жеребець отриманий методом внутрішньолінійного підбору, має комплексний інбридинг у віддалених ступенях на Хобота (IV-VI,V), Елефанта (IV-V,V,V), Гугенота (V,V-VI) та Інфру II (V-V), що сприяє закріпленню характерних особливостей вітчизняної породи.

Високу племінну цінність мають матки, від яких отримали по три і більше ремонтних кобили. Серед групи аутбредних маток таких кобил чотири. Це Іоланта (б. Нарцис), Інфляція (б. Фрізо), Технологія (б. Хазяїн) та

Трофіка (б. Форт Пех). У групі інбредних маток 11 видатних кобил, з яких 5 належать до лінії Безпечного, 3 до лінії Хрусталя, 2 до лінії Хобота і 1 до лінії Фактотума. Дочки Аршина кобили Еліта та Парма інбредні на Безпечного у ступені (III-IV,III) та (IV,III-IV,III) відповідно. Дочки Розбора кобили Іронія інбредна на Гвоздику (III-IV), а Еротика та Парча на Безпечного у помірному, а на Гугенота у віддаленому ступенях. Представниці лінії Хобота кобила Орелька (б. Резерв) інбредна на Гугенота (IV-III), а дочка Іриса кобила Едіта інбредна на Хобота (IV-III) та Гугенота (IV-IV). Представниці лінії Хрусталя дочки Ігрока кобила Біологія інбредна на Хобота (III-III), Буковина та Фракія крім Хобота мають інбридинг на Інфру II (IV-II) та Хрусталя (III-III). Представниця лінії Фактотума кобила Ізобара (б. Бакен) інбредна на Хобота (IV-III). Таким чином племінні якості цінних кобил, які закріплені методом інбридингу, розповсюджуються в українській верховій породі через класних нащадків.

Висновок. Порівняльна оцінка за основними селекційними ознаками інбредних та аутбредних маток, а також аналіз результатів їх племінного використання свідчать, що комплексний інбридинг на двох і більше предків у помірному та віддаленому ступенях сприяє підвищенню якості відтворювального складу і має важливу роль в отриманні від них цінних жеребців-плідників та коней високої спортивної роботоздатності, що позитивно впливає на прогрес вітчизняної породи.

Бібліографічний список

1. Государственная племенная книга лошадей украинской породной группы /Д. А. Волков, П. П. Волков. – К.: 1974. – Т. І. – 90 с.

РОЛЬ ИНБРЕДНЫХ КОБЫЛ УКРАИНСКОЙ ВЕРХОВОЙ ПОРОДЫ В ПОЛУЧЕНИИ КЛАССНЫХ ПОТОМКОВ

Латка А. М., Институт животноводства НААН

В статье приведены результаты сравнительной оценки маток украинской верховой породы, полученных методом инбридинга и аутбридинга. Племенное поголовье оценено по желательному типу, статям экстерьера, основным промерам и индексам телосложения, качеству молодняка с учетом назначения и результатами выступлений в конноспортивных соревнованиях по выездке и конкуру. Установлено положительное влияние комплексного инбридинга на фенотипические признаки и ценность генотипа маток.

Ключевые слова: порода, линия, производители, матки, молодняк, потомство, инбридинг, аутбридинг.

THE ROLE OF INBRED MARES OF THE UKRAINIAN WARMBLOOD BREED IN OBTAINING CLASSROOM DESCENDANTS

Latka A.M., Institute of animal NAAN

The article presents the results of comparative assessment of the mare of the Ukrainian warmblood breed, obtained by the method of inbreeding and outbreeding. Livestock breeding stock assessed according to the desired type, rows exterior, the main parameters and indexes of build quality of the young with account of the purpose and the results of performances in equestrian competitions in dressage and show jumping. The positive effect of complex of inbreeding on the phenotypic characters and the value of the genotype of mares.

Key words: breed, line, producers, uterus, young, offspring, inbreeding, out-breeding.

УДК 636.127.1.082:798.664

СКОРОСПІЛІСТЬ МОЛОДНЯКУ РОСІЙСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ

Рецензент: канд. с.-г. наук Лютих С. В.; канд. с.-г. наук Тур Г. М.

І. І. Глушак, Р. О. Заріцький

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Проведений аналіз виявив відмінності між показниками скоростиглості за жвавістю на 1600 м у молодняку російської рисистої породи 2008 та 2009 років народження. Проведено порівняльну оцінку показників основних промірів залежно від виявленої жвавості рисистого молодняку 2008 та 2009 років народження показала, що зі зменшенням промірів у молодняку 2009 року народження ($p<0,001$), у порівнянні з кіньми 2008 року народження, відбувається покращення жвавості. Чіткіше ця тенденція, згідно з дослідженнями, простежувалась у жеребців, жвавість яких була достовірно вищою на 1,6 сек.

У результаті проведених досліджень різниці між показниками роботоздатності, кількості стартів при прояві кращої жвавості між кобилами двох груп не встановлено.

За результатами досліджень визначено напрями селекційної роботи, направленні на збереження крупності і покращення жвавості поголів'я російської рисистої породи.

Ключові слова: **жеребці, кобили, скороспілість, жвавість, іподром, промір, російська рисиста порода.**

Популярність розведення коней російської рисистої породи і їх помісей в Україні підтверджується постійною кількістю племінного поголів'я у суб'єктах племінної справи, адже частка цієї популяції за останні три роки